

Asia: VN/27663/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikenteen ja logistiikan tietosäätelyn päivityksestä (data-avaruus osa 1)

Huomiot lakiehdotukseen

Jakeluinfra-asetusta koskevat ehdotukset 154 b § ja 188 a §

VR-Yhtymä Oyj (jäljempänä VR) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitussa asiassa ja lausuu siitä seuraavaa:

154 § b Lataus- ja tankkauspisteitä koskevat tiedot

Hallituksen esitykseen on sisällytetty uusi pykälä 154 b koskien vaihtoehtoisten polttoaineiden lataus- ja tankkauspisteitä koskevien tietojen saatavuutta. Toiminnanharjoittajien tulee esityksen mukaan varmistaa, että julkisten vaihtoehtoisten polttoaineiden tankkaus- ja latauspisteiden infrastruktuurista ja niihin liittyvistä palveluista on saatavilla staattista ja dynaamista dataa maksutta kansallisen yhteyspisteen kautta viimeistään 14.4.2025. Suomi ei esitä toimitettavien tietojen laajennusta kansallisella säätelyllä. VR kannattaa pidättäytymistä tietojen jakamisveloitteen laajentamisesta hallituksen esityksen kannan mukaisesti.

Hallituksen esityksessä todetaan, että maksun periminen lakisääteisten yksilöllisten tunnisteiden lisäämisestä tietojärjestelmään olisi mahdollista. VR pitää hallitukseen esitykseen kirjattua mahdollista 2500 euron maksua lain velvoittaman yksittäisen ID-tunnisteen hakemisesta korkeana. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, muissa jäsenmaissa maksua ei vastaavasta toiminnosta peritä lainkaan, tai maksu on hyvin vähäinen, 100 euron suuruinen.

VR katsoo, että VR:n kiinteistöillä sijaitsevat ja VR:n käytössä olevat sähköautojen latauspisteet tai työkoneiden tankkauspaikat eivät ole yleisesti saatavilla olevia julkisia vaihtoehtoisten polttoaineiden tankkauspaikkoja, eikä niihin tällöin sovelleta pykälää 154 b.

VR toteaa tässä yhteydessä, että VR:n tällä hetkellä omistamat ja hallinnoimat raideliikenteen veturien tankkauspaikat eivät ole yleisesti saatavilla olevia julkisia vaihtoehtoisten polttoaineiden tankkauspaikkoja, sillä niiden käyttö vaatii aina kahdenvälisen sopimuksen. Vetureiden tankkauspaikat eivät ole avoinna yksityishenkilöille tai muille liikennemuodoille. Kyseisiä tankkauspaikkoja käytetään ainoastaan sopimusperusteisesti yritystoiminnan harjoittamiseksi. VR katsoo, että edellä mainittu huomioiden VR:n omistamien ja hallinnoimien raideliikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien tankkauspisteiden osalta tietoja ei tule sisällyttää julkiseen rekisteriin.

Sähköisiä kuljetustietoja koskeva ehdotus 154 c §

-

Henkilöliikenteen liikkumispalveluiden olennaisia tietoja, multimodaaliasetusta ja liityntäpisteitä ja niiden esteettömyystietoa koskeva ehdotus 154 §

154 § Liikkumispalvelua koskevat olennaiset tiedot

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikennepalvelulain pykälää 154, jossa säädetään henkilöliikenteen liikkumispalveluita koskevista olennaisista tiedoista. Voimassa olevan sääntelyn mukaan olennaisiin tietoihin kuuluvat ainakin reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustiedot sekä esteettömyystiedot. Olennaisista tiedoista säädetään myös valtioneuvoston asetuksessa 643/2017. VR on jakanut liikkumispalveluja koskevat olennaiset tiedot 154 pykälän mukaisesti.

Pykälää esitetään muutettavaksi siten, että olennaisten tietojen määrittelyn sijaan 154 pykälässä viitataan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/40/EU täydentämiseen EU:n laajuisten multimodaalisten matkatietopalvelujen osalta. Multimodaaliasetukseen viittaamalla veloitetaan toimijat varmistamaan dynaamisten tietojen käytettävyyden kansallisesta yhteyspisteestä sekä jakamaan uusia staattisia ja dynaamisia tietolajeja. Ehdotettu 1 momentti tulisi jatkossa koskemaan datan haltijoita henkilöliikenteen liikkumispalvelujen tarjoajien sijaan, sisältäen myös infrastruktuurin haltijat. Datan haltijoita ei veloiteta tuottamaan uutta tietoa.

Tietojen muodon osalta veloitetaan noudattamaan Multimodaaliasetukseen kirjattuja standardeja, tai vaihtoehtoisesti yhteentoimivia ja yhteensopivia koneellisesti luettavia digitaalisia muotoja. Hallituksen esityksessä Suomi ei ole velvoittanut jakamaan ajoneuvon täyttöastetta koskevaa dynaamista tietoa. VR kannattaa Suomen linjausta.

Kansalliset liikkumisdatan tuottajat

VR haluaa nostaa esiin, että Suomessa liikkumisdatan tuottaminen on rautatieliikenteessä hajautunut usealle toimijalle. Datatyyppejä tuottavat VR:n lisäksi myös muut tahot, esimerkiksi Fintraffic ja Väylävirasto.

Fintraffic vastaa Suomessa kansallisen yhteyspisteen (NAP) toiminnasta ja ylläpitää avointa FINAP-liikkumispalvelukatalogia. Liikkumispalveluiden tuottajien on toimitettava NAP:iin tietoja digitaalisista olennaisten tietojen koneluettavista rajapinnoista. Väylävirasto ylläpitää raideliikenteen osalta esimerkiksi tietoja liikenteen viivästymisistä ja poikkeustilanteista. Lisäksi Väylävirasto vastaa ratatöistä sekä niistä tiedottamisesta.

Eri liikennemuotojen tasavertainen kohtelu

VR katsoo, että liikkumisdatan osalta jakamisvelvoitteiden tulee koskea samantasoisesti eri liikennemuotoja. Näin varmistetaan multimodaalisten ja asiakkaille vaivattomien matkaketjujen syntyminen ja edistetään kestäväen julkisen liikenteen kulkumuoto-osuuden kasvua.

Kaupalliset sopimukset

VR toteaa, että multimodaalisten matkaketjujen toimivuuden osalta on olennaista, että datan jakaminen perustuu liikenteenharjoittajien ja välittäjien välisiin kaupallisiin sopimuksiin. Sopimuksissa määritellään sopimussuhteet asiakkaisiin sekä tiedonvaihdon menettelytavat. Kaupallisten sopimusten avulla turvataan asiakkaiden oikeuksien toteutuminen. Lisäksi kilpailulainsäädäntö asettaa rajoitteita datan jakamiselle.

VR pitää tärkeänä, että toimijoilla on vapaus solmia kaupallisia sopimuksia. VR korostaa, että kansallisella sääntelyllä ei tule määritellä kaupallisiin sopimuksiin sisältyviä ehtoja eikä pitää tarpeellisenä nykyistä yksityiskohtaisemman, velvoittavan sääntelyn luomista.

VR toteaa nykyisen lainsäädännön mahdollistavan vaivattomien ja monipuolisten matkaketjujen luomisen kaupunkiliikenteessä ja pitkän matkan liikenteessä. VR tekee nykysääntelyn puitteissa yhteistyötä jo yli 25 matkaketjutoimijan kanssa, ja kehittää aktiivisesti edelleen uusia matkaketjutuotteita. Talvella 2024 lanseerattiin myös yhteistyö Matkahuollon kanssa, joka mahdollistaa pitkän matkan juna- ja linja-autoliikenteen matkojen yhdistelemisen matkaketjuksi.

Uudet datatyypit

Päivitettyssä asetuksessa veloitetaan avaamaan uusia datatyyppejä, joihin sisältyy myös dynaamista dataa, uudelleenkäyttöä varten.

VR toteaa, että asiakkaiden näkökulmasta olennaista ovat laajuuden sijaan jaettavan datan laatu ja luotettavuus, joita tulisi sääntelyssä painottaa. VR pitää tärkeänä, että jäsenmaiden mahdollisuus käyttää kansallisia standardeja säilyy.

Täyttöastetieto

Komission ehdotukseen on lisätty jäsenmaille optiona mahdollisuus jakaa dynaamiseen dataan sisältyvä kaluston täyttöastetieto.

VR kannattaa hallituksen esityksen kirjausta olla ottamatta käyttöön velvoitetta jakaa dynaaminen kaluston täyttöastetieto. VR korostaa, että tarkkojen numeeristen tietojen jakamista tulee välttää. Kyseessä on liiketoiminnallisesta näkökulmasta luottamuksellinen tieto. VR:n asiakkailta on jo tällä hetkellä mahdollisuus selata reaaliaikaista vaunukarttaa lipun varaamisen yhteydessä, josta käy ilmi myös kaluston täyttöaste verbaalisessa muodossa.

Kansallisten standardien käyttäminen

Päivitettyyn asetukseen on uutena sisällytetty ohjelmointirajapintoja koskevat standardit varaus- ja maksutoiminnoille dynaamisen datan osalta. Jäsenmaat voivat sopia käytettävistä standardeista. Mahdollisesti käytettävistä standardeista tulee sopia yhteistyössä sidosryhmien kanssa 1.12.2027 mennessä.

VR korostaa, että myös kansallisesti määriteltyjen standardien käyttämisen tulee olla mahdollista.

Aiempi data

Aiemman datan osalta vaatimus datan jakamisesta koskee myöhästymisiä koskevaa matka- ja liikennedatata ja havainnoidun datan osalta myös peruutuksia eri liikennemuodoissa. VR toteaa, että aiemman datan jakaminen ei tuo matkustajille lisäarvoa, mutta sen sijaan aiheuttaa lisääntyntä hallinnollista taakkaa toimijoille. Lisäksi VR haluaa nostaa esiin, että matkustajien oikeudet on turvattu liikennemuotokohtaisessa sääntelyssä ja rautatieliikenteen osalta Rautatievastuuasetuksessa, eikä pidä tarpeellisena aiemman datan sisällyttämistä lainsäädäntöön.

Liityntäpisteiden esteettömyystieto

Rautatieasemien esteettömyystiedoista on säädetty Liikennepalvelulain 154 a pykälässä. Rautatieasemien esteettömyystietojen osalta on käynnistetty kehittämistyö pysäkkietokannasta.

Finntraffic Oy:n koordinoiman matkatietotyöryhmän raportissa on pidetty ongelmallisena, että asemien ja terminaalien osalta keskeisten tietojen ylläpito on ollut ainoastaan liikenneoperaattoreiden vastuulla. Liikenne- ja viestintävaliokunta piti mietinnössään LiVM 6/2023 vp tärkeänä kerätä rautatieasemien esteettömyystietoja keskitettyyn esteettömyystietopalveluun vammaisten henkilöiden tasapuolisten liikkumismahdollisuuksien edistämiseksi. Lisäksi valiokunta piti tarpeellisena arvioida sääntelyn laajentamista kaikkiin liikennemuotoihin.

VR haluaa tässä yhteydessä nostaa esiin, että rautatieliikenteessä asemakiinteistöjen omistajuus on hajautunut vuosien saatossa useille eri tahoille. VR:n lisäksi asemia omistavat esimerkiksi Väylävirasto, Senaatti, yksityiset yritykset ja kunnat. VR on päättänyt luopua 25 matkustaja-

asemastaan lähivuosien aikana. Asemien liityntäpysäköinnistä vastaavat lukuisat eri toimijat. Liikenne- ja viestintävirasto vastaa tiedonkeruusta rautatieasemien esteettömyydestä.

Matkaketjujen kehittäminen

VR toteaa, että multimodaalisten matkaketjujen osalta tulee välttää päällekkäisen ja vaikeasti tulkittavan sääntelyn luomista. Matkaketjuja säädellään sektorikohtaisessa matkustajanoikeuksien sääntelyssä, uudessa asetusehdotuksessa multimodaalisista matkustajanoikeuksista sekä matkatietopalveluja koskevassa MMTIS-asetuksessa. Myös matkapakettidirektiivin päivityksellä voi olla liittymäpintoja matkaketjuihin. Rautatieliikenteen matkustajien oikeudet on kattavasti turvattu sektorikohtaisessa rautatievastuuasetuksessa. Lisäksi matkaketjutoimijoiden välisellä sopimuksellisuudella taataan asiakkaiden oikeuksien toteutuminen.

Matkaketjut ovat edelleen kehittymisvaiheessa oleva uusi konsepti, jolloin tyypillisesti toiminnan kehittämiseen liittyvät kulut ovat suurimmillaan ja toisaalta liikevaihtopotentiaali ei ole vielä täysin realisoitunut. Lisääntyvällä sääntelyllä voi tässä tilanteessa olla heikentävä vaikutus matkaketjujen kannattavuuteen ja se saattaa tuoda mukanaan myös ennakoimattomia riskejä.

VR on lähtenyt aktiivisesti investoimaan matkaketjujen kehittämiseen vastaten asiakaskunnan toiveisiin sujuvista multimodaalisista matkoista. VR toivoo, että lainsäädäntö mahdollistaa myös jatkossa matkaketjujen kehittämisen sekä selkeän ja markkinalähtöisen matkustajan oikeuksien sääntelyn.

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuutta koskevat ehdotukset 155 § ja 157 §

155 § Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuus

Hallituksen esityksen mukaisesti pykälää 155 muutettaisiin siten, että soveltamisala laajenisi kattamaan kertamatkaan oikeuttavat lipputuotteet. VR haluaa nostaa esiin, että ehdotettu muutos vaatii järjestelmäkehitystä, minkä vuoksi toimeenpanoa varten tulee määritellä riittävä siirtymäaika.

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuuteen liittyen VR kannattaa nykyisen Waltti-toiminta- ja sopimusmallin jatkamista. Kyseessä on laajasti käytetty toimintatapa yhdeksässä kaupungissa, ja sopimuskaupunkien määrä tulee kuluvan vuoden aikana vielä kasvamaan. Myös hallituksen esityksestä saadussa sidosryhmäpalautteessa pidettiin hyvinä yhteisiä sopimus- ja toimintamalleja.

Waltti on valtakunnallinen paikallisliikenteen toimija ja jälleenmyyjän on tällöin kevyempi lisätä uusia yhteistyömalleja. Käytössä on selkeä, toimijoiden vastuut määrittävä sopimus pohja ja Suomessa jo vakiintunut toimintatapa toteuttaa lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuutta.

Waltti on asiakaskokemuksen näkökulmasta hyvä toimintamalli, koska sama sovellus toimii useissa kaupungeissa ja liikennemuodoissa. Asiakkaalta poistuu tällöin tarve ladata useita appeja kaupungista riippuen. Rajapintoihin perustuva toimintamalli on hyväksi havaittu.

VR on kehittänyt aktiivisesti matkaketjuja nykyisen sääntelyn puitteissa ja tekee matkaketjuyhteistyötä jo yli 25 toimijan kanssa. Matkaketjuilla sujuvoitetaan ja lisätään matkustusta joukkoliikenteessä koko maassa, esimerkiksi yhteistyössä Matkahuollon ja paikallisliikenteiden lipunmyyntien kanssa, liityntäpysäköintiyhteistyöllä, taksipalveluilla sekä auton vuokrauksella. Tällä hetkellä asiakkaamme voivat ostaa yhteensä yhdeksän eri joukkoliikennealueen lippuja VR Matkalla -sovelluksesta. Lisäksi vr.fi-sivuston kautta on mahdollista ostaa Matkahuollon pitkän matkan bussiliikenteen matkoja erityisesti Pohjois-Suomen matkailukohteissa.

Markkinaehtoisesti toimivilla matkaketjutoimijoilla on yhteinen intressi hyvän asiakaskokemuksen synnyttämiseksi. Matkaketjuja rakennetaan digitaalisesti modernien ja valtakunnallisesti skaalautuvien rajapintaintegraatioiden avulla.

Matkaketjuja kehitetään kaupallisiin sopimuksiin perustuen. Myös sääntelyn lähtökohtana tulee olla kaupallisiin sopimuksiin perustuva matkaketjuyhteistyö. Kaupallisten sopimusten puitteissa sovitaan vastuut ja velvoitteet välityspalvelujen tarjoajien, jälleenmyyjien ja kuljetusyhtiöiden välillä. Asiakassuhde syntyy sen tahon kanssa, jolta lippu ostetaan, joka voi olla esimerkiksi välityspalvelun tarjoaja.

157 § Yhteentoimivuuden edistäminen julkisissa hankinnoissa

Hallituksen esitykseen on kirjattu uutena velvollisuus toimivaltaisille viranomaisille julkistaa lippuyhteistyötä koskevat sopimusehdot. Velvoite koskisi sekä tie- että raideliikenteen toimivaltaisia viranomaisia. Sopimusehdot voisi julkaista verkkosivustolla ja niiden tulisi sisältää ainakin keskeisimmät lippuyhteistyötä koskevat ehdot.

VR katsoo nykyisen lainsäädännön, mukaan lukien EU:n palvelusopimusasetuksen, takaavan sopimusehtojen oikeudenmukaisuuden ja syrjimättömyyden. Myöskään hallituksen esityksestä sidosryhmiltä saadun palautteen perusteella sopimusehtojen julkaisua ei pidetty tarpeellisena.

Liikenneasioiden rekisteriä ja muuta tietojenluovuttamista koskevat ehdotukset 197 §, 203 a §, 227 §, 228 § ja 231 §

203 a § Julkista valtaa käyttävien henkilöiden tietojen julkaiseminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan julkista hallintotehtävää hoitavien henkilöiden yhteystietojen ja oikeuksien julkaisemista Liikenne- ja viestintäviraston verkkosivuilla. Raideliikenteen osalta tietojen julkistaminen koskisi rautatielääkäreitä ja -psykologeja. VR toteaa, että rautatiepsykologien ja -lääkäreiden yhteystiedot ovat jo nykyisellään nähtävillä Traficom sivustolla. Raideliikenteen osalta VR ei ole havainnut tarvetta olennaiseen muutokseen nykytilanteen osalta.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne

-

Lähdetluoma Tanja
VR Group